УДК 330.33.012:669(477) https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-44-87-98

ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТРУДОВИХ ТА АГРОПРОМИСЛОВИХ РЕСУРСІВ)

Горошкова Л. А.,
Хлобистов Є. В.,
Письменна У. Є.

Актуальність теми дослідження. Трансформація адміністративно-територіального устрою в Україні є однією із складових реформ, яких потребує українське суспільство. Головним із десяти пріоритетів «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1], схваленій Указом Президента України, є децентралізація та реформа державного соціально-економічного устрою, перебудова територіальної організації об'єктів господарювання. Отже Україна та її економіка потребують нагального наукового обґрунтування та практичної реалізації заходів щодо сталого геопросторового розвитку країни в умовах трансформації адміністративно-територіального устрою за умови ефективного використання наявного потенціалу.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективності процесу реформування адміністративно-територіального устрою країни необхідні нові моделі, інструменти й механізми управління та прийняття рішень, що забезпечать сталий розвиток територій, регіонів і держави в цілому. Саме тому, існує необхідність визначення пріоритетних факторів розвитку та використання потенціалу територій, що забезпечує їх сталий геопросторовий розвиток у довготривалій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними аспектами вирішення проблем децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні займаються такі вчені, як Павлюк А. П., Олійник Д. І., Баталов О. А., Дацко О. І., Муркович Л. Л., Молодожен Ю. Б. та ін. [1-4]. Результати власних досліджень проблеми наведені в [5-12].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Питання управління сталим розвитком територій в умовах децентралізації потребує особливої уваги та поглиблених як теоретичних, так і практичних досліджень. Отже існує потреба у проведенні дослідження факторів впливу на потенціал сталого розвитку територіальних громад на сучасному етапі проведення реформування адміністративно-територіального устрою країни.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є дослідження складових потенціалу ефективності процесу децентралізації й умов формування фінансово спроможних й самодостатніх об'єднаних територіальних громад (ОТГ) на засадах сталого розвитку територій та національного господарства.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і та ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). В роботі проведений аналіз рівня фінансової спроможності ОТГ Запорізької області та факторів впливу на її рівень. Запропонована методика

© Горошкова Л. А., Хлобистов Є. В., Письменна У. Є., 2020

кластеризації ОТГ за рівнем фінансової спроможності з використанням статистичних показників відносної частоти та частості з подальшим визначенням довірчого інтервалу для середніх. В якості критеріїв кластеризації для оцінки фінансової спроможності були обрані: дохід на одну особу; власні доходу на одну особу; інфраструктурна субвенція на одну особу. В якості факторів впливу на рівень використання та розвитку трудового потенціалу запропоновано використати показник видатків розвитку (капітальні видатки) на одну особу.

Встановлено, що основними факторами формування фінансової спроможності та самодостатності ОТГ є не чисельність населення, а ресурсний потенціал. Складовими цього потенціалу є природно-географічні (земельні, лісові, водні, мінерально-сировинні, біологічні, енергетичні) та соціально-економічні (матеріальні, фінансові, людські та нематеріальні) ресурси.

За допомогою дисперсного аналізу доведено, що розмір ОТГ не впливає на рівень їх фінансової спроможності та ефективності функціонування.

Висновки. В роботі проведений аналіз рівня фінансової спроможності ОТГ Запорізької області та факторів впливу на її рівень. Запропонована методика кластеризації ОТГ за рівнем фінансової спроможності з використанням статистичних показників відносної частоти та частості. Встановлено, що основними факторами формування фінансової спроможності та самодостатності ОТГ є ресурсний потенціал, складовими якого є природно-географічні та соціально-економічні ресурси. За допомогою дисперсного аналізу доведено, що розмір ОТГ не впливає на рівень їх фінансової спроможності та ефективності функціонування.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, фінансова спроможність, доходи на одну особу, сталий розвиток, природно-ресурсний потенціал, ресурси.

ПОТЕНЦИАЛ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ ТРУДОВЫХ И АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ РЕСУРСОВ)

Горошкова Л. А.,
Хлобыстов Е. В.,
Письменная У. Е.

Актуальность темы исследование. Трансформация административно-территориального устройства в Украине является одной из составляющих реформ, в которых нуждается украинское общество. Главным из десяти приоритетов «Стратегии устойчивого развития «Украина – 2020» [1], одобренной Указом Президента Украины, является децентрализация и реформа государственного социально-экономического устройства, перестройка территориальной организации объектов хозяйствования. Так что Украина и ее экономика требующих неотложного научного обоснования и практической реализации мер по устойчивому геопространственного развития страны в условиях трансформации административно-территориального устройства при условии эффективного использования имеющегося потенциала.

Постановка проблемы. Для обеспечения эффективности процесса реформирования административно-территориального устройства страны необходимы новые модели, инструменты и механизмы управления и принятия решений, которые обеспечат устойчивое развитие территорий, регионов и государства в целом. Именно поэтому, существует необходимость определения приоритетных факторов развития и использования потенциала территорий, обеспечивает их устойчивое геопространственное развитие в долгосрочной перспективе.

Анализ последних исследований и публикаций. Современными аспектами решения проблем децентрализации и реформирование административно-территориального устройства в стране занимаются такие ученые, как Павлюк А. П., Олейник Д. И., Баталов О. А., Дацко О. И., Муркович Л. Л., Молодожен Ю. Б. и др. [1-4]. Результаты собственных исследований проблемы приведенные в [5-12].

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Вопросы управления устойчивым развитием территорий в условиях децентрализации требует особого внимания и углубленных как теоретических, так и практических исследований. Следовательно, существует необходимость в проведении исследования факторов влияния на потенциал устойчивого развития территориальных общин на современном этапе проведения реформирования административно-территориального устройства страны.

Постановка задачи, цели исследования. Целью исследования является исследование составляющих потенциала эффективности процесса децентрализации и условий формирования финансово состоятельных и состоявшихся объединенных территориальных общин (ОТО) на принципах устойчивого развития территорий и национального хозяйства.

Метод и методология проведения исследование. В процессе проведения исследования использованы общенаучные (анализ и синтез, индукция и дедукция, аналитическое группирование) и специальные (абстрагирование, моделирование и т.д.) методы изучения экономических явлений и процессов.

Изложение основного материала (результаты работы). В работе проведен анализ уровня финансовой состоятельности ОТЩ Запорожской области и факторов влияния на ее уровень. Предложена методика кластеризации ОТО по уровню финансовой состоятельности с использованием

статистических показателей относительной частоты и частости с последующим определением доверительного интервала для средних. В качестве критериев кластеризации для оценки финансовой состоятельности были избраны: доход на одного человека; собственные дохода на одного человека; инфраструктурная субвенция на одного человека. В качестве факторов влияния на уровень использования и развития трудового потенциала предложено использовать показатель расходов развития (капитальные расходы) на одного человека.

Установлено, что основными факторами формирования финансовой состоятельности и самодостаточности ОТО является не численность населения, а ресурсный потенциал. Составляющими этого потенциала природно-географические (земельные, лесные, водные, минерально-сырьевые, биологические, энергетические) и социально-экономические (материальные, финансовые, человеческие и нематериальные) ресурсы.

С помощью дисперсного анализа доказано, что размер ОТО не влияет на уровень их финансовой состоятельности и эффективности функционирования.

Выводы. В работе проведен анализ уровня финансовой состоятельности ОТО Запорожской области и факторов влияния на ее уровень. Предложенная методика кластеризации ОТО по уровню финансовой состоятельности с использованием статистических показателей относительной частоты и частости. Установлено, что основными факторами формирования финансовой состоятельности и самодостаточности ОТО есть ресурсный потенциал, составляющими которого являются природно-географические и социально-экономические ресурсы. С помощью дисперсного анализа доказано, что размер ОТО не влияет на уровень их финансовой состоятельности и эффективности функционирования.

Ключевые слова: *объединенная территориальная община, финансовая состоятельность, доходы на душу населения, устойчивое развитие, природно-ресурсный потенциал, ресурсы.*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT POTENTIAL OF THE ZAPORIZHZHIA REGION IN DECENTRALIZATION CONDITIONS (THE CASE OF LABOR AND AGRICULTURAL RESOURCES)

Horoshkova Lidiia,
Khlobystov Ievhen,
Pysmenna Uliana

Actuality of research theme. Transformation of the administrative and territorial system in Ukraine is one of the components of the reforms that Ukrainian society needs. One of the ten priorities of the Ukraine 2020 Strategy for Sustainable Development [1] approved by the Presidential Decree is decentralization and reform of the state socio-economic system, restructuring of the territorial organization of economic objects. Therefore, Ukraine and its economy need urgent scientific substantiation and practical implementation of measures for sustainable geospatial development of the country in the conditions of transformation of the administrative-territorial structure, provided the effective use of available potential.

Problem statement. To ensure the effectiveness of the process of reforming the administrative and territorial structure of the country, new models, tools and mechanisms of governance and decision-making are needed that will ensure the sustainable development of territories, regions and the state as a whole. That is why there is a need to identify priority factors for the development and use of the territories' potential, which ensures their sustainable geospatial development in the long term.

Analysis of the last researches and publications. Such scientists are engaged in the modern aspects of decision of problems of decentralization and reformation of administrative-territorial device in a country, as Pavliuk A. P., Oliinyk D. I., Batalov O. A., Datsko O. I., Murkovych L. L., Molodozhen Yu. B.and other [1-4]. The results of own researches of problem are in to [5-12].

Selection of unexplored parts of general issue. The issue of managing the sustainable development of territories in the context of decentralization requires special attention and in-depth research, both theoretical and practical. Therefore, there is a need to conduct research into the factors influencing the potential of sustainable development of territorial communities at the current stage of reforming the administrative and territorial structure of the country.

Task statement, research aim. The purpose of the study is to investigate the components of the effectiveness of the decentralization process and the conditions for the formation of financially viable and self-sufficient united territorial communities (UTC) on the basis of sustainable development of territories and the national economy.

Method or methodology of realization of research. In the process of realization researches drawn on scientific (analysis and synthesis, induction and deduction, analytical grouping) and special (abstracting, economical-mathematical design, etc.) methods of study of the economic phenomena and processes.

Exposition of basic material (job performances). The paper analyzes the level of financial capacity of the UTC in Zaporizhzhia region and the factors influencing its level. The method of clustering of UTC by the level of financial capacity using statistical indicators of relative frequency and frequency with the subsequent determination of the confidence interval for mediums is proposed. The following were selected as the clustering criteria for assessing financial capacity: income per person; own income per person; infrastructure subsidy for one person. As factors of influence on the level of utilization and development of labor potential it is suggested to use the indicator of development expenditures (capital expenditures) per person.

It is established that the main factors of formation of financial capacity and self-sufficiency of the UNC are not the population but the resource potential. The components of this potential are natural-geographical (land, forest, water, mineral, biological, energy) and socio-economic (material, financial, human and intangible) resources. Dispersion analysis has shown that the size of the ATG does not affect the level of their financial capacity and efficiency.

Conclusions. The paper analyzes the level of financial capacity of the UTC in Zaporizhzhia region and the factors influencing its level. The technique of clustering of UTC by financial capacity level using the statistical indicators of relative frequency and frequency is proposed. It has been established that the main factors of formation of financial capacity and self-sufficiency of UTC are resource potential, which are components of natural-geographical and socio-economic resources. Dispersion analysis has shown that the size of the UTC does not affect the level of their financial capacity and efficiency.

Keywords: *united territorial communities, financial capacity, per capita income, sustainable development, natural resource potential, resources*

JEL Classification: C53, H79, O10, R15

Актуальність теми дослідження. Трансформація адміністративно-територіального устрою в Україні є однією із складових реформ, яких потребує українське суспільство. Головним із десяти пріоритетів «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1], схваленій Указом Президента України, є децентралізація та реформа державного соціально-економічного устрою, перебудова територіальної організації об'єктів господарювання. Отже Україна та її економіка потребують нагального наукового обґрунтування та практичної реалізації заходів щодо сталого геопросторового розвитку країни в умовах трансформації адміністративно-територіального устрою за умови ефективного використання наявного потенціалу.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективності процесу реформування адміністративно-територіального устрою країни необхідні нові моделі, інструменти й механізми управління та прийняття рішень, що забезпечать сталий розвиток територій, регіонів і держави в цілому. Саме тому, існує необхідність визначення пріоритетних факторів розвитку та використання потенціалу територій, що забезпечує їх сталий геопросторовий розвиток у довготривалій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними аспектами вирішення проблем децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою у країні займаються такі вчені, як Павлюк А. П., Олійник Д. І., Баталов О. А., Дацко О. І., Муркович Л. Л., Молодожен Ю. Б. та ін. [1-4]. Результати власних досліджень проблеми наведені в [5-12].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Питання управління сталим розвитком територій в умовах децентралізації потребує особливої уваги та поглиблених як теоретичних, так і практичних досліджень. Отже існує потреба у проведенні дослідження факторів впливу на потенціал сталого розвитку територіальних громад на сучасному етапі проведення реформування адміністративно-територіального устрою країни.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є дослідження складових потенціалу ефективності процесу децентралізації й умов формування фінансово спроможних й самодостатніх об'єднаних територіальних громад (ОТГ) на засадах сталого розвитку територій та національного господарства.

Метод та методологія проведення дослідження. У процесі проведення дослідження використані загальнонаукові (аналіз та синтез, індукція та дедукція, аналітичне групування) та спеціальні (абстрагування, моделювання і т.ін.) методи вивчення економічних явищ і процесів.

Виклад основного матеріалу. Ефективне управління є запорукою функціонування та сталого розвитку будь-яких складних систем мікро-, мезо- та макрорівня. Для аналізу та оцінки якості управління на регіональному рівні доцільно використовувати такі категорії, як еколого-економічний та виробничо-ресурсний потенціал. Виробничо-ресурсний потенціал визначає собою максимальну здатність нагромаджених і підготовлених до переробки природних, матеріально-технічних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів задовольняти потреби суспільства і окремого громадянина. У свою чергу, оцінити рівень ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад можливо на основі визначення рівня фінансової спроможності ОТГ.

Процес формування еколого-економічного потенціалу сталого регіонального розвитку передбачає ретроспективний аналіз діяльності, виявлення резервів недостатнього використання внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей, вибір перспективних напрямів діяльності і визначення стратегії реалізації програм і планів для досягнення оптимальних результатів. Зауважимо, що саме на регіональному та локальному рівні необхідно проводити диференціацію між силою впливу факторів природного та техногенного характеру на екологічну безпеку, це пояснюється необхідністю створення специфічного організаційно-управлінського забезпечення та регуляторної діяльності, ефективність яких безпосередньо залежить від чіткості та однозначності поставлених завдань [12].

Отже, потенціал сталого розвитку – сукупність природно-ресурсних, соціально-економічних, організаційно-управлінських та безпекових факторів, які у сукупності та синергії забезпечують реалізацію Цілей сталого розвитку для конкретної території, з урахуванням часових та просторових вимірів їх реалізації та адекватності результатів суспільним можливостям та очікуванням.

Основним критерієм ефективності діяльності ОТГ можливо вважати показник власних доходів на одну особу. Більш агрегованим показником є показник доходів на одну особу, оскільки він включає також інфраструктурну субвенцію на одну особу, величина якої залежить від кількості сільського населення. Те, наскільки

ОТГ забезпечує розвиток свого потенціалу (виробничого, природного, трудового та ін.), можливо оцінити за величиною обсягів видатків розвитку (капітальні видатки) на одну особу. Отже існує необхідність комплексної оцінки фінансової самодостатності ОТГ оцінювати за допомогою таких показників, як доходи на одну особу, власні доходи на одну особу, інфраструктура субвенція на одну особу та видатки розвитку на одну особу.

Загальна чисельність населення Запорізької області станом на початок 2018 року становила 1721,704 тис. осіб, з яких 1098,592 тис. осіб – міське населення (63,81%), 623,112 тис. осіб (36,19%) – сільське. Отже в структурі населення області домінує міське населення.

Щодо населення ОТГ, створених у Запорізькій області станом на кінець 2018 року, то загальна його чисельність становила 282,223 тис. осіб, з яких 99,206 тис. осіб (35%) – міське населення, 183,012 тис. осіб (65%) – сільське населення. Отже в структурі населення ОТГ Запорізької області домінує сільське населення.

Серед 36 ОТГ, створених в області станом на кінець 2018 року в 11 ОТГ (30,55% від загальної кількості ОТГ) мешкало як міське, так і сільське населення, у 25 ОТГ (69,55%) – тільки сільське. Серед ОТГ з міським і сільським населенням у двох кількість міського населення практично дорівнювала кількості сільського (Кирилівська та Якимівська ОТГ); у 6 ОТГ – чисельність міського населення перебільшувала чисельність сільського (Веселівська, Приморська, Приазовська, Гуляйпільська, Оріхівська та Кам'янко-Дніпровська ОТГ); у 3 ОТГ чисельність міського населення була меншую за чисельність сільського (Комиш-Зорянська, Чернігівська та Комишуватська ОТГ).

При оцінці рівня фінансової спроможності ОТГ Запорізької області нами було проведене групування ОТГ з використанням економіко-статистичного моделювання на основі статистичних показників відносної та накопиченої частоти. Ці дані в термінах математичної статистики є вибіркою певної кількості показників (критеріїв). Додатне число, що вказує, скільки разів та чи інша варіанта зустрілася серед даних, називається частотою. Замість значень частот можливо використовувати відносні частоти (відношення частоти варіанти до об'єму виборки), що називають частостями. Відносні частоти свідчать про те, на скільки часто за досліджувані роки були отримані певні величини показників. Результати розрахунків для наочності були представлені графічно. Після отримання відносних частот доходів, були обрані ті, що найбільш часто зустрічаються у аналізованій сукупності величин. Для цього була використана процедура визначення довірчого інтервал для середніх (довірча імовірність 0,95) у середовищі Microsoft Excel (Сервіс, Аналіз даних, Описова статистика).

По кожному з обраних критеріїв (дохід на одну особу; власні доходу на одну особу; інфраструктурна субвенція на одну особу та видатки розвитку (капітальні видатки) на одну особу), відповідні сукупності величин було розбито на три групи: перша група ОТГ – від мінімальної величини до нижньої межі довірчого інтервалу; друга група ОТГ – у межах довірчого інтервалу; третя група ОТГ – вище верхньої межі довірчого інтервалу. Величина доходів на душу населення ОТГ визначалась як добуток величин: власних доходів на 1 особу, інфраструктурної субвенції на 1 особу та базової/реверсної дотації на 1 особу. Величина інфраструктурної субвенції на 1 особу розраховувалась як середня величина на кожного мешканця (незалежно від кількості сільського населення та площі території, як це визначається при її наданні). На нашу думку, у громадах де наявні і міські і сільські населенні пункти зазначена субвенція повинна визначатись не тільки за кількістю сільського населення, оскільки інфраструктурними благами користується і міське, і сільське населення. Отже, доцільним є вдосконалення чинного механізму визначення розмірів інфраструктурної субвенції.

На рис. 1 наведені відносні і накопичені частоти показника доходів на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році.

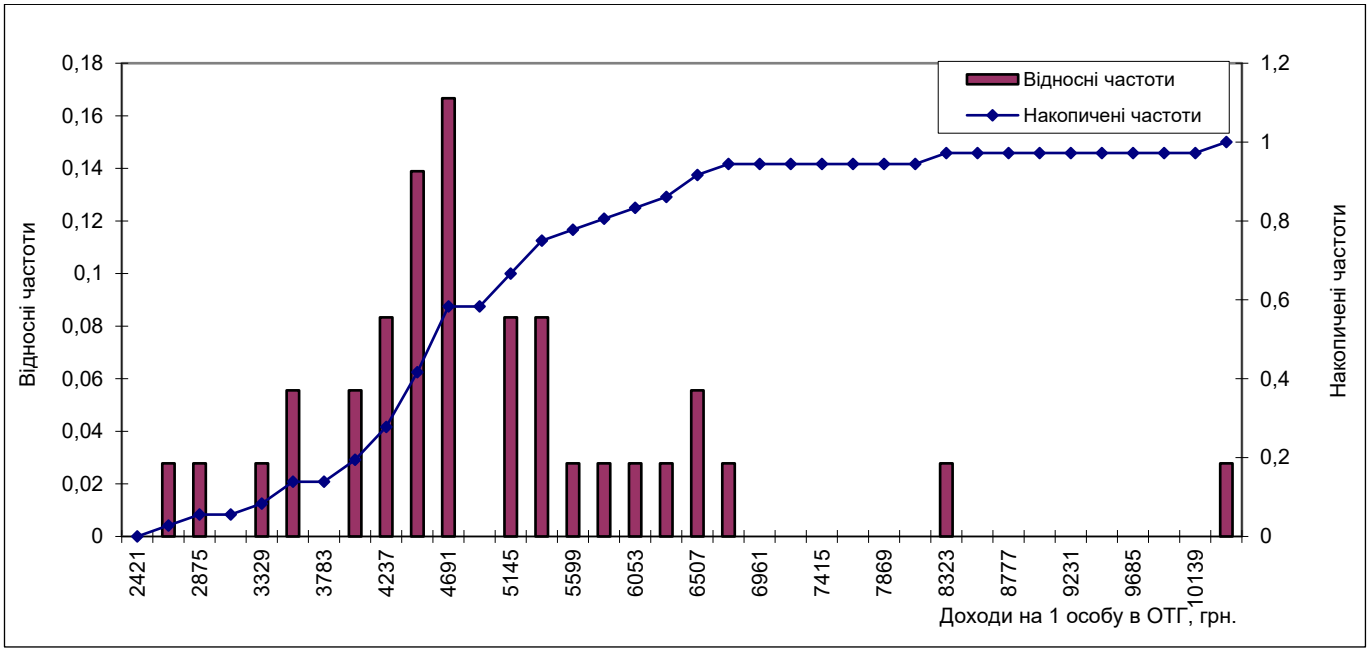

Рисунок 1. Відносні і накопичені частоти показника доходів на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році

Були отримані такі результати розрахунків: середнє значення доходів на одну особу в ОТГ Запорізької області у 2018 році складає 4891,09 грн./особу; довірчий інтервал 501,77 грн./особу за рівня надійності 95%. Отже усю сукупність величин доходів на одного мешканця було розбито на три групи: перша група – ОТГ з доходами на одного мешканця від 2421,00 грн./особу до 4391 грн./особу (від мінімальної величини до нижньої межі довірчого інтервалу); друга група – ОТГ з доходами на одну особу від 4392,00 грн./особу до 5393,00 грн./особу (у межах довірчого інтервалу); третя група – ОТГ з доходами від 5394,00 грн./особу (вище верхньої межі довірчого інтервалу).

На рис. 2 наведені відносні і накопичені частоти показника власних доходів на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році.

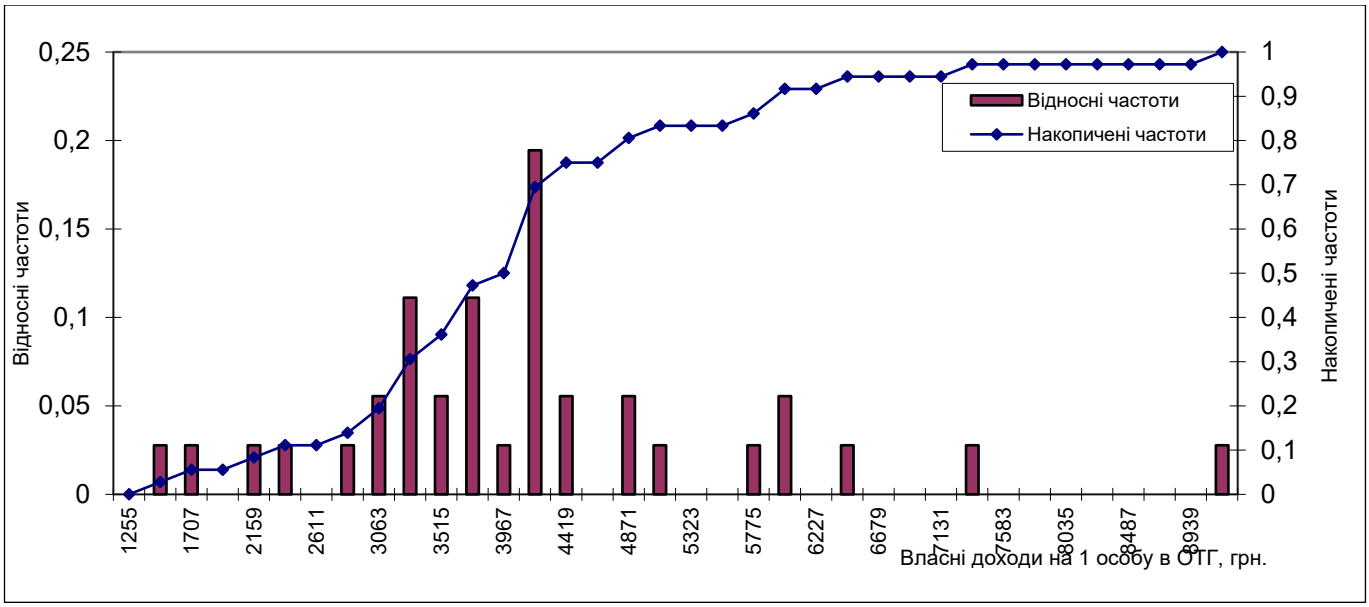

Рисунок 2. Відносні і накопичені частоти показника власних доходів на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році

Були отримані такі результати розрахунків: середнє значення власних доходів на одну особу в ОТГ Запорізької області у 2018 році складає 4050,09 грн./особу; довірчий інтервал 513,02 грн./особу за рівня надійності 95%. Отже усю сукупність величин власних доходів на одного мешканця було розбито на три групи: перша група – ОТГ з власними доходами на одного мешканця від 1255,00 грн./особу до 3537 грн./особу (від мінімальної величини до нижньої межі довірчого інтервалу); друга група – ОТГ з власними доходами на одну особу від 3528,00 грн./особу до 4563,00 грн./особу (у межах довірчого інтервалу); третя група – ОТГ з власними доходами від 4564,00 грн./особу (вище верхньої межі довірчого інтервалу).

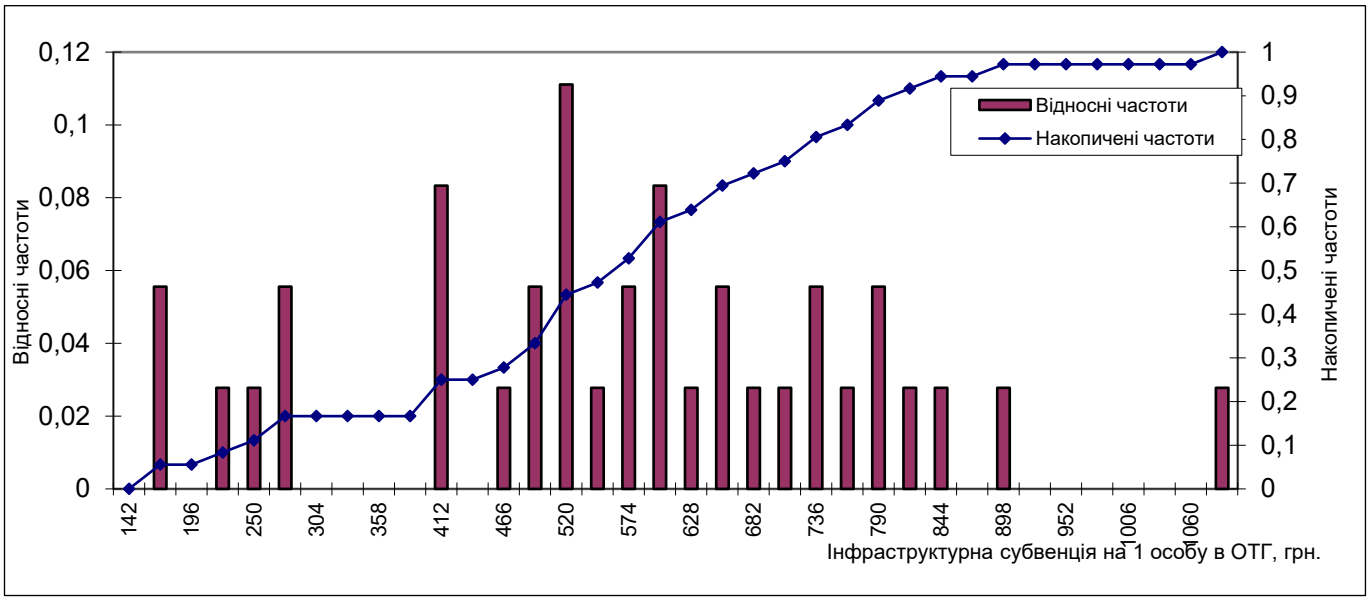

Рисунок 3. Відносні і накопичені частоти показника інфраструктурної субвенції на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році

На рис. 3 наведені відносні і накопичені частоти величини інфраструктурної субвенції на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році.

Були отримані такі результати розрахунків: середнє значення інфраструктурної субвенції на одну особу в ОТГ Запорізької області у 2018 році складає 553,93 грн./особу; довірчий інтервал 71,61 грн./особу за рівня надійності 95%. Отже усю сукупність величин інфраструктурної субвенції на одного мешканця було розбито на три групи: перша група – ОТГ з інфраструктурною субвенцією на одного мешканця від 142,00 грн./особу до 482 грн./особу (від мінімальної величини до нижньої межі довірчого інтервалу); друга група – ОТГ з інфраструктурною субвенцією на одну особу від 483,00 грн./особу до 625,00 грн./особу (у межах довірчого інтервалу); третя група – ОТГ з інфраструктурною субвенцію від 623,00 грн./особу (вище верхньої межі довірчого інтервалу).

Як було з'ясовано, за показником доходів на душу населення громади у першому кластері опинились 14 громад, у другому – 13 , у третьому – 9 громад. За показником власних доходів на 1 особу у першій групі опинились 13 громад, у другій – 14, у третій – 9 громад. За показником величини інфраструктурної субвенції на 1 особу у першому кластері опинились 11 громад, у другому – 12 громад, у третьому – 13 громад.

На наступному етапі дослідження нами були виокремлені ті ОТГ, які за усіма аналізованими критеріями опинились у другому або третьому кластері. Винятком були дві громади (Широківська та Долинська), у яких показник інфраструктурної субвенції належить до першого кластера. Таке виключення цілком припустиме, оскільки зазначена величина визначається кількістю сільського населення у громаді.

Отже, можливо вважати фінансово спроможними такі ОТГ Запорізької області: Смирновська, Берестівська, Комиш-Зорянська, Долинська, Широківська, Гірсівська, Ботіївська, Кирилівська, Чкаловська, Підгірненська, Великобілозірська, Чернігівська, Воскресенська, Остриківська, Павлівська.

Окрім проаналізованих показників, при оцінці результатів функціонування ОТГ Мінрегіон вважає за доцільне враховувати розмірі громад. За їх класифікацією щодо кількість населення в ОТГ, їх розподіляються на чотири групи: до першої групи відносять ОТГ з чисельність населення понад 15 тисяч осіб; до другої – ОТГ з чисельністю населенні від 10 до 15 тисяч осіб; до третьої – ОТГ з чисельністю населення від 5 до 10 тисяч осіб до четвертої – ОТГ з чисельністю населення до 5000 осіб.

У Запорізькій області п'ять ОТГ належать до першої групи, п'ять – до другої, 10 – до третьої і 16 – до четвертої. Серед найбільш фінансово спроможних ОТГ Запорізької області наявні громади з різною чисельністю населення. Так до першої групи (з чисельність населення понад 15 тисяч осіб) належить тільки Чернігівська ОТГ (16800 осіб); до другої групи (з чисельністю населенні від 10 до 15 тисяч осіб) належить також тільки одна ОТГ – Широківська (11000 осіб); до третьої групи (з чисельністю населення від 5 до 10 тисяч осіб) належать п'ять ОТГ: Комиш-Зорянська (6300 осіб), Воскресенська (5800 осіб), Долинська (5800 осіб), Кирилівська (6700 осіб), Великобілозірська (7900 осіб); інші вісім ОТГ належать до першої групи (з чисельністю населення до 5000 осіб): Смирновська (3389 осіб), Берестівська (4700 осіб), Ботіївська (2100 осіб), Остриківська (2900 осіб), Гірсівська (2000 осіб), Підгірненська (2200 осіб), Чкаловська (3300 осіб) та Павлівська (3600 осіб).

На думку експерта Мінрегіону Яніни Казюк [15] невеликі за територією та чисельністю населення ОТГ здебільшого мають низьку фінансову спроможність, такі громади не мають достатнього трудового потенціалу для свого розвитку та якісного управління. Вона вважає, що виняток становлять окремі громади, на територіях яких розміщені бюджетоутворюючі та потужні підприємства реального сектору економіки. На нашу думку, потужні підприємства дійсно мають суттєве значення для ОТГ, але ці підприємства наявні на території ОТГ внаслідок відповідного природо-ресурсного та соціально-економічний потенціалу території. Отже вважаємо, що не існує безпосереднього впливу розмірів ОТГ на рівень фінансової спроможності. Проаналізуємо вплив розміру громад на рівень їх фінансової спроможності за допомогою дисперсного аналізу. У випадку однофакторного дисперсного аналізу здійснюють порівняння дисперсії, викликаної випадковими причинами з дисперсією, викликаною наявністю досліджуваного фактора. В разі їх значимої різниці, вважають, що фактор здійснює статистично значущий вплив на досліджувану змінну. Значущість різниць перевіряється за критерієм Фішера. Зазначена процедура може бути виконана в середовищі MC Excal.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що отримане P-значення становить 0,7179507 (повинно бути < 0,05), критерій Фішера дорівнює 0,7179507 за умови, що критичне значення становить 2,203272231. Отже, як бачимо, критерій Фішера не є значимим та вплив розмірів громад на показники доходів на одну особу не доведене статистично, воно відсутнє.

Як показав проведений нами аналіз, у першій групи ОТГ Запорізької області серед п'яти ОТГ тільки одна є найбільш фінансово спроможною. У другій групі таких громад також одна з п'яти. У третій групі – п'ять з десяти ОТГ, у четвертій – вісім з шістнадцяти. Отже, як бачимо найбільша кількість фінансово спроможних громад наявна у четвертій групі.

Проаналізуємо природно-географічний потенціал зазначених фінансово спроможних громад Запорізької області.

Смирновська ОТГ Більмацького району (центр – с. Смирнове) об'єднує 9 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 317,6 кв. км, чисельність населення 3300 (3300 – сільського). Перевагами є наявність транспортної інфраструктури (60 км до порту Бердянськ, залізнична станція Комиш-Зоря – 35 км), станція Більманка – на території ОТГ (9,5 км від центра). Водні ресурси: річки Берда, Кильтичія, Обіточна, Конка. Основою економіки громади є сільське господарство, де домінує тваринництво (95%). У рослинництві

– вирощування зернових і олійних культур. Промисловість: ТОВ «40 РОКІВ – АГРО» – виробництво молока та молокопродуктів. Впродовж усіх років існування наявна реверсна дотація.

Берестейська ОТГ Бердянського району (центр – с. Берестове) об'єднує 11 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 498,2 кв. км, чисельність населення 4700 (4700 – сільського). Перевагами є наявність транспортної інфраструктури (46,7 км до порту Бердянськ, залізнична станція Комиш-Зоря – 24,5 км). Водні ресурси: річки Берда та Берестівка. Корисні копалини: граніти, графіт, суглинки, глина, піски. Основна галузь економіки – сільське господарство (рослинництво, овочівництво).

Комиш-Зорянська ОТГ Більмакський район (центр – смт. Комиш-Зоря) об'єднує 10 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 371,1 кв. км, чисельність населення 6300 (2247 – міського, 4125 – сільського). Перевагами є наявність на території залізничної станції Комиш-Зоря з інфраструктурою, що включає відділення залізничних перевезень, залізничну дистанцію зв'язку, залізничну електростанцію, локомотивне депо, механізовану дистанція вантажно-розвантажувальних робіт та Пологівську дільницю водопостачання. Земельні ресурси: сільгоспугіддя та землі лісового фонду (678 га). Водні ресурси: 4 річки та ставки. Корисні копалини: глина, пісок та жорства. У структурі сільськогосподарського виробництва переважає продукція рослинництва. На території ОТГ розташоване ТОВ «Куйбишевська птахофабрика» (найбільша птахофабрика області), командитне товариство «Желєв С.С. і компанія «Комиш-Зорянського елеватора». Промисловість: ТОВ «Куйбишевський комбікормовий завод».

Долинська ОТГ Запорізького району (центр – с. Долинське) об'єднує 9 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 170,0 кв. км, чисельність населення 5800 (5800 – сільського). Центр ОТГ розташований на відстані 11 км від міста Запоріжжя. Земельні ресурси: сільгоспугіддя (рілля 8671,4 га та пасовища 1035 га) та землі лісового фонду (361,7 га). Водні ресурси: річки Дніпро та Бабурка. Основу економічного розвитку громади становить сільське господарство. Промисловість: філії № 4 та 5 ТОВ «Українська дистрибуційна компанія» (лікеро – горілчаний завод), філія ТОВ «Компанія Система» (завод по переробці олійних культур).

Широківська ОТГ Запорізького району (центр – с. Широке) об'єднує 28 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 378,3 кв. км, чисельність населення 11000 (11000 – сільського). Центр ОТГ розташований на відстані 8 км від міста Запоріжжя. Земельні ресурси: сільгоспугіддя (30000 га) та землі лісового фонду (Хортицьке лісництво ДП «Запорізького лісомисливського господарства», 752 га), землі водного фонду (197 га). ОТГ володіє значним туристичним потенціалом (ландшафтні заказники місцевого значення, а також комплексна пам'ятка природи). У межах громади діють два об'єкти зеленого туризму: центр зеленого туризму (зоопарк, музей с/г техніки), господарство «Широкий простір 2008» (кемпінги та будинки відпочинку). Економічний потенціал громади забезпечують сільськогосподарські підприємства (80 рослинництво). Промисловість: ПП «ЕЛТІЗ» (виготовлення трансформаторів, реакторів, дроселів), ПП «Виробничо-комерційна фірма «Берегиня» (виготовлення меблів).

Гірсівська ОТГ Приазовського району (центр – с. Гірсівка) об'єднує 5 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 271,6 кв. км, чисельність населення 2000 (2000 – сільського). Водні ресурси: річка Джекельня (30 км) та Молочний лиман (берегова лінія 11204 м). Корисні копалини: пісок, глина. Наявні рекреаційні ресурси: солі, лікувальні грязі, мінеральні води. Основна галузь економіки – сільське господарство (рослинництво – 83% та тваринництво – 17%).

Ботіївська ОТГ Приазовського району (центр – с. Ботієве) об'єднує 4 населених пункти. Загальна площа території ОТГ складає 138,6 кв. км, чисельність населення 2100 (2100 – сільського). Водні ресурси: Азовське море, річка Корсак. Корисні копалини: природний газу (метан), мінеральна вода, родовище лікувальних грязей і цілющих блакитних глин. Наявні 200 об'єктів для розміщення відпочиваючих. У сільському господарстві домінує рослинництво (вирощування зернових та технічних культур). Наявне ПП «Невід», яке займається виловом і переробкою (заморожуванням) морської риби. На території громади розташоване ТОВ «ВіндПауер» ДТЕК Ботіївська вітрова електростанція (найбільша вітрова електростанція України та Східній Європі).

Кирилівська ОТГ Приазовського району (центр – смт. Кирилівка) об'єднує 8 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 661,6 кв. км, чисельність населення 6700 (3460 – міського, 3339 – сільського). Водні ресурси: Азовське море (дві коси), 2 лимани (Утлюцький та Молочний), річки Атманай, Великий Утлюг, Малий Утлюг, низка озер. Корисні копалини: лікувальні грязі, сірководневе хлоридне натрієве джерело. Основна сфера економічної діяльності – туризм і рекреація. Діють два лунапарки, аквапарк та дельфінарій. У сільському господарстві домінує рослинництво (вирощування зернових та технічних культур). Розвинене рибне господарство.

Чкаловська ОТГ Веселівського району (центр – с. Чкалове) об'єднує 8 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 265,8 кв. км, чисельність населення 3300 (3300 – сільського). Земельні ресурси: сільгоспугіддя (22224 га) та землі лісового фонду – ДП Камянсько-Дніпровське лісництво» (176,10 га). У структурі сільськогосподарського виробництва наявне рослинництво (85%) та тваринництво (15%). На території громади є зрошувальна система площею 150 га. Промисловість: переробні підприємства з виробництва олії та борошно-круп'яних виробів та ТОВ «ЛКМ Донакс» (кольорові метали).

Підгірненська ОТГ Василівського району (центр – с. Підгірне) об'єднує 9 населених пункти. Загальна площа території ОТГ складає 190,5 кв. км, чисельність населення 2200 (2200 – сільського). Центр ОТГ розташований на відстані 57 км від міста Запоріжжя. Земельні ресурси: сільгоспугіддя (рілля та пасовища 17107 га) та землі лісового фонду (1067 га). Водні ресурси: річка Карачекрак та ставки. Основу економічного розвитку громади становить сільське господарство. Промисловість: ПРАТ «Василівський комбікормовий завод», 5 АЗС.

Великобілозірська ОТГ Великобілозірського району (центр – с. Велика Білозірка) об'єднує 5 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 469,3 кв. км, чисельність населення 7900 (7900 – сільського). Перевагами є транспортна інфраструктура (залізничні станції Мала Білозерка – 19 км; станції м. Енергодар – 33 км, порт Кам'янка-Дніпровська – 41 км). Земельні ресурси: сільгоспугіддя (43059 га) та землі лісового фонду (357 га). Водні ресурси: річка Білозірка та 5 ставків. Корисні копалини: глина (Великобілозерське родовище), граніт. У структурі сільськогосподарського виробництва наявне рослинництво (80%) і тваринництво (20%). Промисловість: ЗАТ Старт» (харчова промисловість, виробництво олії та шроту), АЗС.

Чернігівська ОТГ Чернігівського району (центр – смт. Чернігівка) об'єднує весь Чернігівський район. Загальна площа території ОТГ складає 1200 кв. км, чисельність населення 16800 (5948 – міського, 11167 – сільського). Транспортна інфратсруктура включає 4 залізничні станції, в межах громади експлуатуються 12 залізничних переїздів. Земельні ресурси: сільгоспугіддя (101800 га) та землі лісового фонду (357 га). Водні ресурси: Сисикулак, Токмак, Каїнкулак, Юшанли та їх притоки: р. Молочна, Токмачка, Бегим-Чокрак та ставки. Корисні копалини: апатити, граніти (сірі, розувато-сірі біотітові). Розвинений туризм: зелена садиба «Великий став». У структурі сільськогосподарського виробництва переважає рослинництво. Промисловість: ПрАТ «Новополтавський кар'єр».

Воскресенська ОТГ Пологівського району (центр – с. Воскресенка) об'єднує 4 населених пункти. Загальна площа території ОТГ складає 264,7 кв. км, чисельність населення 5600 (5600 – сільського). Земельні ресурси: сільгоспугіддя (27640 га) та землі лісового фонду (730,3 га). Водні ресурси: річка Конка та ставки. Корисні копалини: червона глина, камінь будівельний. У структурі сільськогосподарського виробництва наявне рослинництво і тваринництво. На території ОТГ розташоване ВАТ Мегедівський ХПП ВАТ «Розівський елеватор». Промисловість: ТДВ «Пологівський хімічний завод «Коагулянт», ТОВ «Пологівський агрошляхбуд», Кінсько-Роздорівський кар'єр.

Остриківська ОТГ Токмацького району (центр – с. Остриківка) об'єднує 9 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 267,6 кв. км, чисельність населення 2900 (2900 – сільського). Земельні ресурси: сільгоспугіддя (23711,9 га) та землі лісового фонду (932,6 га). Водні ресурси: річка Токмачка, Куйкулецьке водосховище та 4 ставки. Корисні копалини: граніт, глина, пісок, марганцева руда. У структурі сільськогосподарського виробництва наявне рослинництво і тваринництво. На території громади 7 підприємств орендують земельні ділянки. Промисловість: ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр».

Павлівська ОТГ Вільнянського району (центр – с. Павлівка) об'єднує 20 населених пунктів. Загальна площа території ОТГ складає 144,4 кв. км, чисельність населення 3600 (3600 – сільського). Центр ОТГ розташований на відстані 20 км від м. Запоріжжя та 2 км від районного центру м. Вільнянська. Земельні ресурси: сільгоспугіддя (11377,7 га) та землі лісового фонду (357 га). Водні ресурси: 13 ставків. У структурі сільськогосподарського виробництва переважає рослинництво. Промисловість: ПП »Рибгосппостач», НВП «Сортостанція», АЗС.

Як бачимо, серед п'ятнадцяти найбільш фінансово спроможних ОТГ Запорізької області дванадцять громад – створені у сільській місцевості, три – мають у своєму складі мешканців міст та сіл: у Чернігівський та Комиш-Зорянській ОТГ домінують сільські мешканці, у Кирилівський – практично однакова кількість. Звертає на себе увагу те, природно-ресурсний потенціал цих ОТГ забезпечує можливість отримання доходів за рахунок сільськогосподарського виробництва.

Як було зазначено, на нашу думку ефективність розвитку трудових ресурсів в ОТГ залежить від рівня видатків розвитку (капітальних видатків). Отже проведемо кластеризацію ОТГ Запорізької області за показником капітальних видатків на одну особу.

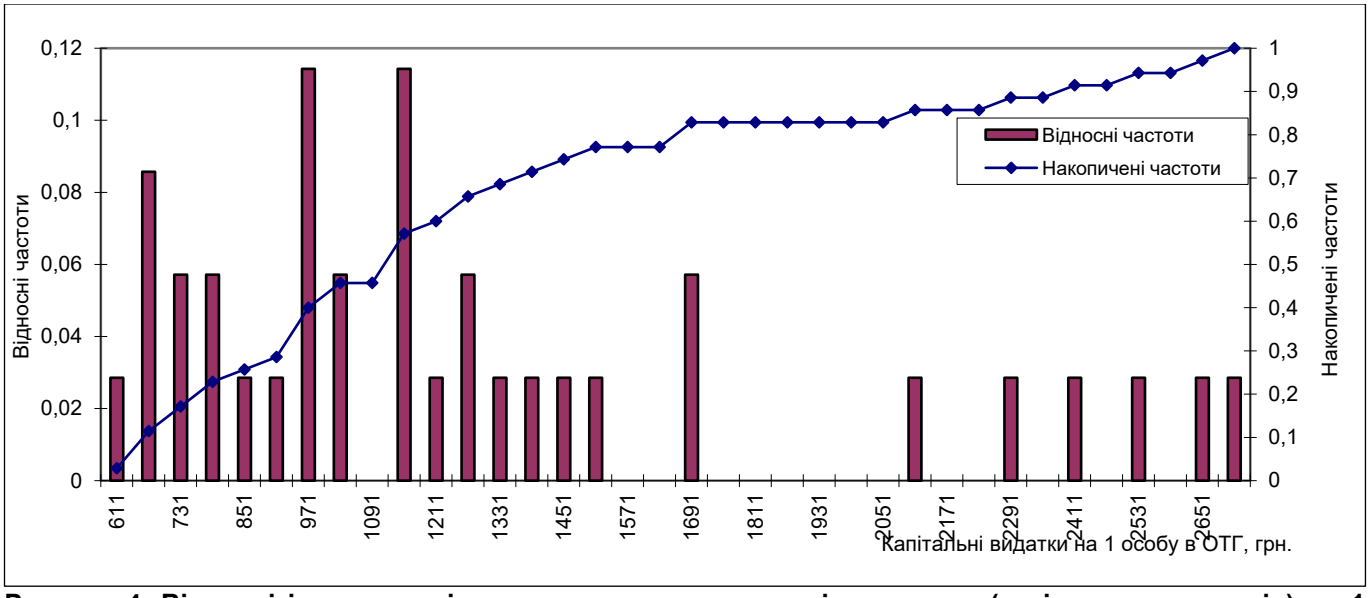

Рисунок 4. Відносні і накопичені частоти показника видатків розвитку (капітальних видатків) на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році

На рис. 4 наведені відносні і накопичені частоти показника капітальних видатків (видатків розвитку) на 1 особу у ОТГ Запорізької області у 2018 році.

Були отримані такі результати розрахунків: середнє значення видатків розвитку (капітальних видатків) на одну особу в ОТГ Запорізької області у 2018 році складає 1339,78 грн./особу; довірчий інтервал 252,85 грн./особу за рівня надійності 95%. Отже усю сукупність величин видатків розвитку (капітальних видатків) на одного мешканця було розбито на три кластери: перший – ОТГ з величиною видатків розвитку (капітальних видатків) на одного мешканця від 611,00 грн./особу до 1087 грн./особу (від мінімальної величини до нижньої межі довірчого інтервалу); другий – ОТГ з величинами видатків розвитку (капітальних видатків) на одну особу від 1088,00 грн./особу до 1592,00 грн./особу (у межах довірчого інтервалу); третій – ОТГ з величиною видатків розвитку (капітальних видатків) від 1593,00 грн./особу (вище верхньої межі довірчого інтервалу).

За величиною видатків розвитку на 1 особу у першому кластері опинилось 16 громад, у другому – 8 громад, у третьому – 12 громад.

Серед п'ятнадцяти найбільш фінансово спроможних ОТГ 12 громад опинились у третьому кластері, три – у другому (Ботієвська, Чкаловська та Павлівська ОТГ). Це дає підстави дійти висновку про те, що одним з важливих факторів впливу на кінцевий фінансовий результат є достатній рівень фінансування розвитку трудового потенціалу громад а їх інфраструктури.

Отже в результаті проведених досліджень нами доведено, що саме природно-географічний та соціально-економічний потенціал є основою для фінансової спроможності та самодостатності ОТГ за умови ефективного управляючого впливу на ці складові.

Висновки. В роботі проведений аналіз рівня фінансової спроможності ОТГ Запорізької області та факторів впливу на її рівень.

Запропонована методика кластеризації ОТГ за рівнем фінансової спроможності з використанням статистичних показників відносної частоти та частості з подальшим визначенням довірчого інтервалу для середніх. В якості критеріїв кластеризації для оцінки фінансової спроможності були обрані: дохід на одну особу; власні доходу на одну особу; інфраструктурна субвенція на одну особу. В якості факторів впливу на рівень використання та розвитку трудового потенціалу запропоновано використати показник видатків розвитку (капітальні видатки) на одну особу.

Встановлено, що основними факторами формування фінансової спроможності та самодостатності ОТГ є не чисельність населення, а ресурсний потенціал. Складовими цього потенціалу є природно-географічні (земельні, лісові, водні, мінерально-сировинні, біологічні, енергетичні) та соціально-економічні (матеріальні, фінансові, людські та нематеріальні) ресурси. За допомогою дисперсного аналізу доведено, що розмір ОТГ не впливає на рівень їх фінансової спроможності та ефективності функціонування.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Доцільним буде у подальших дослідженнях здійснити розробку методології оцінку програм реформування на субрегіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.

2. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf (дата звернення 04.02.2018).

3. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти. URL: http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf.

4. Молодожен Ю. Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України. Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету. 2006. № 2. С. 128-136.

5. Волков В. П., Горошкова Л. А., Карбівничий Р. О. Управління нерухомістю територіальних громад. Белосток: Белосток, 2018. 144 с.

6. Волков В. П., Горошкова Л. А., Карбівничий І. О. Наукові засади технологій управління ресурсами комунальної власності в умовах реформування. Белосток: Белосток, 2018. 138 с.

7. Volkov V. P., Karbivnychyi I. O, Karbivnychyi R. O., Horbova I. A. Conditions of the no-loss functioning of territorial formation. Belostok: Belostok, 2018. 190 с.

8. Горошкова Л. А., Волков В. П., Карбівничий Р. О. Роль міжбюджетного регулювання у фінансовій спроможності територіальних громад. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. 2018. № 36. С. 5-12.

9. Horoshkova L., Volkov V., Kapranova L., Komelina A. The Reverse Subsidy`s Impact of United Territorial Community`s Budget Generations. International Journal of Engineering & Technology. 2018. № 7(4.8). P. 539-543.

10. Горошкова Л. А., Волков В. П. Управління фінансовими процесами децентралізації та формування територіальних громад. Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету. 2018. Вип. 36/1. С. 285-293.

11. Державна екологічна політика України в умовах децентралізації влади / за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Хлобистова / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. 226 с.

12. Хлобистов Є. В., Пристайко О. П. Природоохоронні індикатори сталого розвитку в системі макроекономічних взаємодій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип.8. Частина 1. С.150-155.

References

1. Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: problemy ta perspektyvy reformuvannia [Territorial community as a base part of the administrative - territorial device of Ukraine: problems and prospects of reforming. The analytical report]. Kyiv : NISI, 2016. 61 p. [in Ukr.].

2. Batanov O. V. Terytorialna hromada – pervynnyi subiekt munitsypalnoi vlady v Ukraini: poniattia ta oznaky [A territorial community - primary subject of municipal authority in Ukraine: concept and attribute]. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf. [in Ukr.].

3. Murkovich L. A. Terytorialna hromada yak subiekt mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: teoretychni aspekty [Territorial community as the subject of local self-management in Ukraine: theoretical aspects]. URL: http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02%285%29/10mliuta.pdf. [in Ukr.].

4. Molodozhen, Y. B. (2006). Poniattia i sutnist terytorialnoi hromady v systemi mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy [Concept and essence of a territorial community in system of local self-management of Ukraine]. University scientific slip: a magazine of Khmelnitskiy university. № 2. P. 128-136. [in Ukr.].

5. Volkov V. P., Horoshkova L. A., Karbivnychyi R. O. Upravlinnia nerukhomistiu terytorialnykh hromad. Belostok: Belostok, 2018. 144 p. [in Ukr.].

6. Volkov V. P., Horoshkova L. A., Karbivnychyi I. O. Naukovi zasady tekhnolohii upravlinnia resursamy komunalnoi vlasnosti v umovakh reformuvannia [Scientific principles of technologies of management of community property resources are in the conditions of reformation]. Belostok: Belostok, 2018. 138 p. [in Ukr.].

7. Volkov V. P., Karbivnychyi I. O, Karbivnychyi R. O., Horbova I. A. Conditions of the no-loss functioning of territorial formation. Belostok: Belostok, 2018. 190 c. [in Eng.].

8. Horoshkova L. A., Volkov V. P., Karbivnychyi R. O. (2018). Rol mizhbiudzhetnoho rehuliuvannia u finansovii spromozhnosti terytorialnykh hromad [A role of the interbudgetary adjusting is in financial possibility of territorial communities]. Bulletin of Priazovsky Technical University. Series: Economic sciences. № 36. P. 5-12. [in Ukr.].

9. Horoshkova L., Volkov V., Kapranova L., Komelina A. (2018). The Reverse Subsidy`s Impact of United Territorial Community`s Budget Generations. International Journal of Engineering & Technology. № 7(4.8). P. 539-543. [in Eng.].

10. Horoshkova L. A., Volkov V. P. (2018). Upravlinnia finansovymy protsesamy detsentralizatsii ta formuvannia terytorialnykh hromad [Management of decentralization and forming of territorial communities financial processes]. University Economic Bulletin. Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University. Issue. 36/1. P. 285-293. [in Ukr.].

11. Derzhavna ekolohichna polityka Ukrainy v umovakh detsentralizatsii vlady [A public ecological policy of Ukraine is in the conditions of decentralization of power]. nauk. red. d.e.n., prof. Ye.V. Khlobystova. Kyiv, 2016. 226 p. [in Ukr.].

12. Khlobystov Ye. V., Prystaiko O. P. Pryrodookhoronni indykatory staloho rozvytku v systemi makroekonomichnykh vzaiemodii. [Environmental indicators of sustainable development in the system of macroeconomic interactions]. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences. 2014. Issue 8. Part 1. P.150-155. [in Ukr.].

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Горошкова Лідія Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, академік Академії економічних наук України, професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики Запорізького національного університету.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7142-4308

Researcher ID: D-6527-2019

Хлобистов Євген Володимирович, доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія».

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9983-9062

Письменна Уляна Євгенівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник ДУ »Інститут економіки та прогнозування НАН України».

e-mail: uliamyxa@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Горошкова Лидия Анатольевна, доктор экономических наук, доцент, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики Запорожского национального университета.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

Хлобыстов Евгений Владимирович, доктор экономических наук, профессор, академик Академии экономических наук Украины, профессор кафедры экологии Национального университета «Киево-Могилянская академия»

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

Письменная Ульяна Евгеньевна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник ГИ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины».

e-mail: uliamyxa@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Horoshkova Lidiia, D. Sc. in Economics, Professor of the Department of entrepreneurship, management of organizations and logistics, Zaporizhzhya National University.

e-mail: goroshkova69@gmail.com

Khlobystov Ievhen, D. Sc. in Economics, Professor, Professor of the Department of Environmental Studies, National university of «Kyiv-Mohyla academy».

e-mail: ievgen.khlobystov@ukr.net

Pysmenna Uliana, Ph. D. Economics, Senior Research Fellow, SI «Institute of Economics and Forecasting.

e-mail: uliamyxa@ukr.net

УДК 658.310.9; 658.336; 330.123.6 https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-44-98-106

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Тюхтенко Н. А.,
Макаренко С. М.,
Олексенко Я. А.

Актуальність теми дослідження. Оцінка конкурентоспроможності підприємства є складним багатофакторним| завданням, яке зводиться до виявлення найбільш значущих числових показників конкурентоспроможності і їх інтеграції. Необхідність агрегування всіх показників зумовлена тим, що об'єкт моделювання (ефективне функціонування підприємства) вимагає не тільки узагальнюючих характеристик, але й упорядкування окремих його елементів за певними властивостями і принципами. Особливої актуальності набуває проблема формування обґрунтованої корпоративної культури як основи забезпечення зростання конкурентоспроможності підприємства.

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення бізнесу нагальною проблемою є запровадження обґрунтованої системи оцінювання ефективності формування корпоративної культури і встановлення тісного зв'язку з конкурентоспроможністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практично всі дослідники теорії оцінки та управління конкурентоспроможністю займаються пошуком ефективної системи управління, що сприяла би швидкому реагуванню господарюючого суб'єкта на зміну зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища, адаптації до нових умов. Незважаючи на вагомі напрацювання, залишаються проблеми, що потребують спеціального наукового аналізу. Зокрема, недостатньо уваги приділяється дослідженню обґрунтованості формування корпоративної культури як основи підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Малодослідженими та не розкритими у періодичних літературних виданнях залишаються питання, пов'язані із визначенням оптимального методичного підходу щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства із урахуванням сформованої корпоративної культури та рівня конкурентоспроможності трудових ресурсів.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей формування корпоративної культури як основи підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Методологічну базу дослідження склали наукові праці українських та зарубіжних учених, провідних фахівців, статистичні й аналітичні матеріали органів державної влади.

Результати дослідження. Досліджено особливості визначення та формування корпоративної культури. Проведено оцінювання рівня корпоративної культури на підприємстві. Виявлено, що відсутність обґрунтованого методичного підходу до рейтингового оцінювання працівників й належних засобів мотивації до професійного розвитку, може призвести до втрати наявного інтелектуального потенціалу та конкурентних позицій на ринку послуг взагалі. Обґрунтовано доцільність використання методики оцінювання ефективності управління підприємством на підставі використання методу таксономічного аналізу. Обґрунтовано доцільність формування ефективної корпоративної культури як основи підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використанні усіма зацікавленими сторонами, у тому числі органами державної влади та місцевого самоврядування, провідними підприємствами регіону.

© Тюхтенко Н. А., Макаренко С. М., Олексенко Я. А., 2020